

Міжнародне гуманітарне право:

що має знати людина щоб вижити під час
збройного конфлікту

Едуард Гугнін
доктор соціологічних наук, доцент

Запоріжжя, 2024

Що таке міжнародне гуманітарне право?

Система міжнародно визнаних правових норм і принципів, які застосовуються під час збройних конфліктів, встановлюючи права і обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони чи обмеження використання певних засобів і методів ведення збройної боротьби, забезпечуючи захист жертв конфлікту та визначаючи відповідальність за порушення цих норм.

В Україні військовий стан оголошується парламентом за поданням президента.

Етапи розвитку МГП

Збройний
конфлікт

Застосування
сили

Порушення
миру

Агресія

МП
збройних
конфліктів

Право війни
чи право
Гааги

Міжнародне
гуманітарне
право або
жєневське
право

•Право
контролю
над
озброєнням

Міжнародне гуманітарне право не містить повного визначення збройних конфліктів, які підпадають під сферу його застосування, відповідні конвенції належать до різних видів таких конфліктів.

Однак і вони не забезпечують достатньо точних критеріїв для визначення змісту кожної з цих категорій без ризику двозначності.

Женевські конвенції

Конвенція про
поліпшення долі
**поранених і хворих у
діючих арміях**

Конвенція про поліпшення
долі поранених, хворих та
осіб, які зазнали **корабельної
аварії**, зі складу збройних
сил на морі

Конвенція про
поводження з
військовополоненими

Конвенція про захист
цивільного населення
під час війни

Додаткові протоколи

Додатковий протокол до
Женевських конвенцій від 12
серпня 1949 року, що стосується
захисту жертв міжнародних
збройних конфліктів (Протокол I),
від 8 червня 1977 року (ДП I);

- Додатковий протокол до
Женевських конвенцій від 12
серпня 1949 року, що стосується
захисту жертв міжнародних
збройних конфліктів (Протокол II),
від 8 червня 1977 року (ДП II);

Додатковий протокол до
Женевських конвенцій від 12
серпня 1949 року, що стосується
прийняття додаткової відмітної
емблеми (Протокол III) від 8 грудня
2005 року.

«Право Гааги»

Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі (1907) з Положенням про закони і звичаї **війни на суходолі**

• Конвенція про **захист культурних цінностей** у випадку збройного конфлікту (1954),

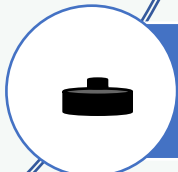
• Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів **бактеріологічної (біологічної) і токсинної зброї** та про їх знищення (1972)

• Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають **надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію** (1980)

• Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування **хімічної зброї** та про її знищення (1993)

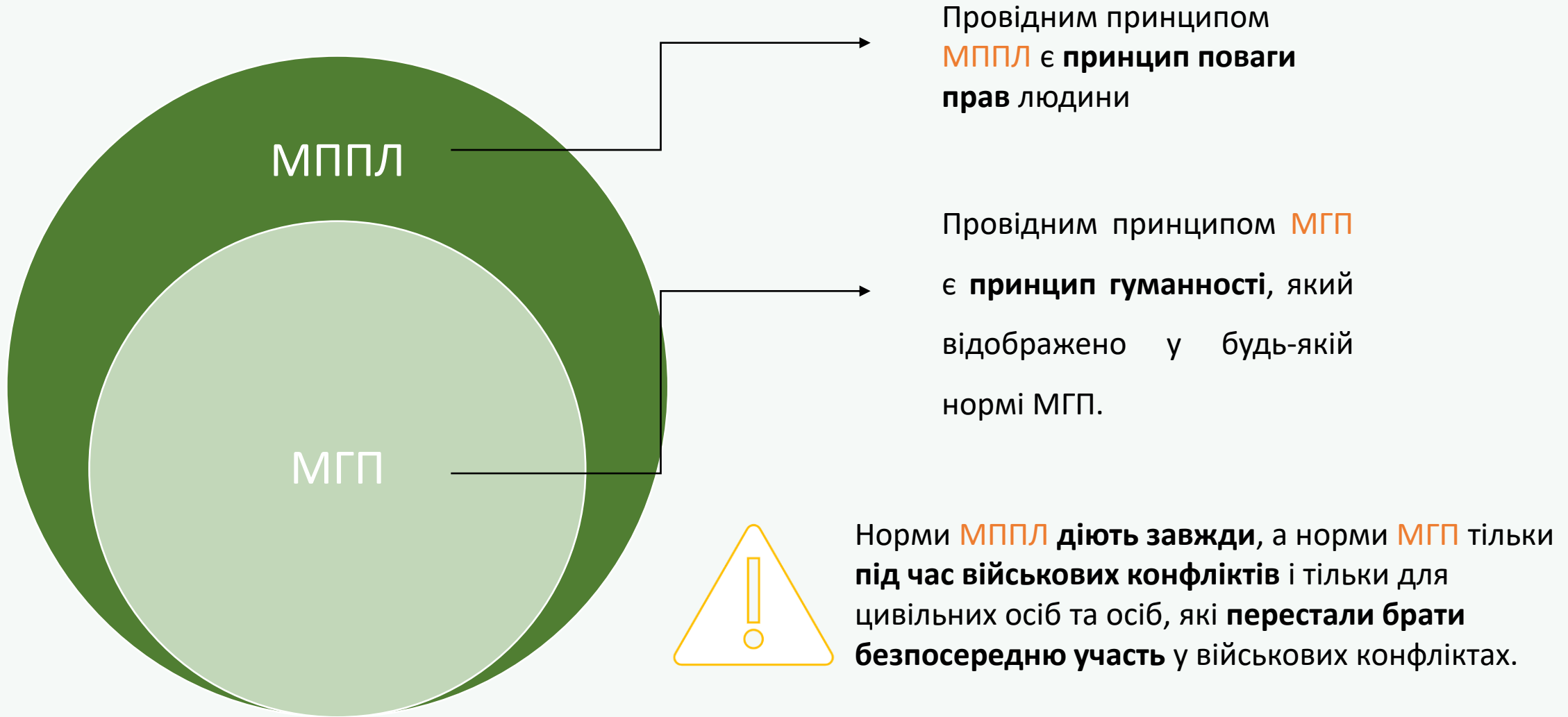

• Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі **протипіхотних мін** та про їхнє знищення (1997)

Суб'єкти військового конфлікту:

Співвідношення Міжнародного права прав людини (МППЛ) та Міжнародного гуманітарного права (МГП)

Компроміс МГП

Забороняє
заподіяння
страждань і
ушкоджень або
заподіяння
шкоди, які не є
необхідними
для досягнення
законної мети
конфлікту

Принцип
гуманності

Принцип
військової
необхідності

Допускає
застосування
сили в межах,
необхідних
для
досягнення
законної
мети
конфлікту

Жертьви
збройних
конфліктів

Медичний і
духовний
персонал

•Парламентери і
особи, які їх
супроводжують

Персонал
цивільної
оборони

Персонал, який
відповідає за захист і
охорону культурних цінностей

•Персонал, який
бере участь у
гуманітарних
акціях

Особи, які знаходяться під захистом Міжнародного гуманітарного права

НАПАД НА ТАКИХ ОСІБ ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ

Об'єкти, які знаходяться під захистом Міжнародного гуманітарного права:

Медичні формування/санітарно-транспортні засоби

Місцевості, що не обороняються

Цивільні об'єкти

Демілітаризовані зони

Культурні цінності

Санітарні та безпечні зони і місцевості

Установки і споруди, що містять небезпечні речовини

Нейтралізовані зони

Об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення

Госпітальні зони та місцевості

Об'єкти цивільної оборони

Природне середовище

НАПАД НА ТАКІ ОБ'ЄКТИ ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ

Види зброї і
боєприпасів, які
заборонені до
використання:

•Розривні боєприпаси масою до 400 г.

•Кулі, що легко розширюються або розриваються в тілі людини.

•Хімічна та біологічна зброя.

•Зброя, що породжує уламки, невидимі в рентгенівських променях.

Засоби впливу на природне середовище, що має довгострокові серйозні наслідки руйнації.

•Запалювальні засоби проти цивільного населення і цивільних об'єктів, а також для знищення лісів та іншого виду рослинного покриву.

За більше 700 днів
військового
конфлікту в Україні
російські війська
більше 600 разів
застосовували
хімічну зброю.

**Класифікація організацій, які
надають гуманітарну
допомогу**

Міжурядові

Неурядові

Міжнародні

Національні

Міжнародні гуманітарні організації

• Міжнародний БФ
«Здоров'я
українського
народу»

• Hope for
Ukraine
(США)

• Nova
Ukraine
(США)

• ADRA
International
(Швейцарія)

• Лелека
Foundation
(США)

• Волонтери
і корпусу
миру в
Україні

• Карітас
(Ватикан)

Розподіл діяльності міжнародних організацій щодо надання гуманітарної допомоги під час надзвичайних/кризових ситуацій

За діяльність у сфері сільського господарства керівництво глобальних кластерів несе Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО)

За управління таборами – Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) та Міжнародна організація з міграції (МОМ)

За ранні етапи відновлювальних робіт – Програма розвитку ООН (ПРООН);

За освіту – Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) та міжнародна неурядова організація «Врятуємо дітей»

За аварійні укриття – УВКБ ООН та Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (відповідальний за скликання)

За охорону здоров'я – Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та 32 гуманітарні партнерські установи

За харчування – ЮНІСЕФ

За захист – УВКБ ООН та Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) і ЮНІСЕФ

За телекомунікації – Управління ООН з координації гуманітарних справ (УКГП) та ЮНІСЕФ

За водопостачання та санітарію – ЮНІСЕФ

Фонди, програми та спеціалізовані установи ООН представлені в Україні:

• Всесвітня продовольча програма (WFP)

• Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO)

• Дитячий фонд ООН (UNICEF)

• Програма розвитку ООН (UNDP)

• Програма волонтерів ООН (UNV)

• Програма «ООН-Жінки» (UN Women)

• Продовольча та сільськогосподарська організація (FAO)

• Міжнародне агентство з атомної енергетики (IAEA)

• Міжнародна фінансова корпорація (IFC)

• Міжнародна організація праці (ILO)

• Міжнародний валютний фонд (IMF)

• Міжнародна організація з міграції (IOM)

• Об'єднана Програма ООН з ВІЛ/СНІДу (UNAIDS)

• Офіс з координації гуманітарних ситуацій (UNOCHA)

• Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR)

• Управління ООН з наркотиків та злочинності (UNODC)

• Світовий Банк (World Bank)

• Фонд народонаселення ООН (UNFPA)

Список рекомендованої літератури

1. [Вивчаючи міжнародне гуманітарне право: навчально-методичний посібник](#). Друге видання / О. Войтенко, М. Єлігулашвілі, О. Козорог, Т. Короткий, В. Потапова, О. Стокоз, Н. Хендель ; за заг. ред. радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. – Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2021. – 268с.
2. [«Війна і права людини». Дослідження Української Гельсінської спілки з прав людини](#). / М.М. Гнатовський, А.О. Кориневич, О.М. Лисенко; за заг. ред. А.О. Кориневича, О.А. Мартиненка — К.: КВІЦ, 2015. — 42 с.: іл.
3. [Мельцер Нільса Міжнародне гуманітарне право: загальний курс](#)
4. [Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста](#) [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса : Українська гелсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. – 145 с.
5. [Сайт Міжнародного Комітету Червоного Хреста](#)
6. [Блог Міжнародного Комітету Червоного Хреста](#)
7. [Сайт Української Гельсінської з прав людини](#)
8. [Сайт Товариства Червоного Хреста в Україні](#)
9. Женевська Конвенція про поводження з військовополоненими: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153
10. Гаазька Конвенція (IV) <https://ips.ligazakon.net/document/MU07K01U>
11. Сайт Організації Об'єднаних Націй (ООН) <https://www.un.org/en/>